

Industrijska baština Novoselec

Novoselec, naselje udaljeno 40 km od Zagreba, povijesni razvoj temelji uz razvoj drvne industrije. Pilana je počela s radom 1929. godine i ubrzo su izgrađeni proizvodni pogon i radničko naselje. Razvojem proizvodnje, u Novoselec doseljavaju brojni inženjeri, stručni i pomoćni radnici s obiteljima iz raznih dijelova zemlje. Broj stanovnika se u razbolju od 1900. godine do 1948. godine udvostručio (1900. godina - 458 stanovnika, a 1948.godina - 1055 stanovnika). Urbanistički koncept industrijskog pogona i radničkog naselja obuhvatio je i javnu i društvenu infrastrukturu.

Razvoj Novoselca usko je vezan uz otvaranje pilane 1929. godine. Bogatstvo moslavačkih hrastovih šuma i jeftina radna snaga potaknuli su interes stranih ulagača početkom dvadestog stoljeća. Paralelno s pokretanjem proizvodnje, grade se stambene zgrade u pravilnom rasporedu.

1927. godine određuje se lokacija za pilanu u Novoselcu. Na seoskim oranicama u Novoselcu izgrađena je pilana i prvi kubici hrastovine prerezani su krajem 1929. godine.

Pilana je stupila u probnu proizvodnju 28.11.1929. godine, da bi početkom 1930. godine radila punim kapacitetom. Novoselec zapravo nije slučajno izabran, jer njegov povoljan smještaj omogućio je najekonomičniju dopremu sirovine i otpremu piljene građe potrošačima, o čemu je posebnu brigu vodila tadašnja uprava "Našička d.d." (Anđela Furjan)

Uprava "Našičke" d.d. je usporedo s izgradnjom pilane 1927. godine započela i izgradnju stanova. Tako su do 1929. godine izgrađene tri kolonije za radništvo, dvije kolonije za službenike i jedna takozvana baraka za teške radnike kladare. Pored stanova izgrađeno je prvo javno radničko kupatilo s četiri tuša i dvije kade. Prvi stanari uselili su u stanove 1929./30. godine. (Vlado Gajski)

Osnovna karakteristika prostora s aspekta zaštite kulturne baštine jest zastupljenost stambenih građevina koje su povezane s kompleksom drvene industrije. Uz pojedinačne građevine industrijske arhitekture od ambijentalnog značenja, posebno se ističe dio naselja u Radničkoj ulici. Ova ambijentalna cjelina nastala je kao planirano naselje, a sastoji se od prizemnih, obostrano građenih stambenih objekata koji u okviru naselja tvore karakteristične radničke kolone.

Analizom planiranja i razvoja naselja uočava se kako se sve javne i stambene zgrade u Novoselcu, kako u oblikovanju tako i u namjeni, asocijativno vežu uz tvorničku arhitekturu. Takva arhitektonska i funkcionalna povezanost ističe industrijsku baštinu kao integralni dio identiteta prostora.

S obzirom na trenutno stanje radničkog naselja, nužna je ozbiljnija evaluacija te pokretanje postupaka zaštite industrijske baštine s ciljem očuvanja ovog vrijednog povijesnog i arhitektonskog naslijeđa.

Ključne riječi:

industrijska baština, radničko naselje, drvena industrija, Našička pilana (1929. - 1946.), DIP novoselec (1946. - 1991.) , DIN Novoselec (1991. - danas), zaštita, kulturna baština, revitalizacija

Industrijska baština Novoselec

Novoselec
BROJ STANOVNIKA

- **1900.** godina **458** ○○○○
- **1948.** godina **1055** ○○○○○○○○
- **1981.** godina **1445** ○○○○○○○○○○○○
- **2011.** godina **1362** ○○○○○○○○○○○○
- **2021.** godina **1210** ○○○○○○○○○○○○

- └ **1927. - 1946.** Našička pilana (Neuschloßova našička tvornica tanina i paropila d. d., DIK Đurdenovac)
- └ **1927.** odabrana lokacija za gradnju Pilane | odabrana lokacija za gradnju stambenog naselja
- └ **1929.** izgrađena Pilana i pokrenuta proizvodnja | izgrađeni stanovi, useljenje prvih stanara
- └ **1946. - 1991.** DIP Novoselec
- └ **1955.** Početak proizvodnje namještaja
- └ **1955.** Početak proizvodnje parketa
- └ **1962.** Broj zaposlenih 1.000
- └ **1991. - 2025.** DIN Novoselec
- └ **1998.** Izgrađena nova hala pilane
- └ **2002.** Izgrađena nova hala doradbene pilane

Industrijska baština Novoselec

Industrijska arhitektura
TVORNICA

Novoselec, naselje udaljeno 40 km od Zagreba, povijesno je povezano s razvojem drvene industrije. Godine 1927. određena je lokacija za pilanu u Novoselcu, koja je počela s radom 1929. godine. Ubrzo nakon toga, izgrađeni su proizvodni pogoni i radničko naselje, čime je započeo razvoj tog područja.

Kako je proizvodnja rasla, u Novoselec su se doselili brojni inženjeri, stručni i pomoćni radnici s obiteljima iz raznih dijelova zemlje. Tijekom razdoblja od 1900. do 1948. godine, broj stanovnika udvostručio se, s 458 stanovnika 1900. na 1055 stanovnika 1948. godine. Urbanistički koncept industrijskog pogona i radničkog naselja obuhvatio je i javnu te društvenu infrastrukturu, osiguravajući funkcionalan i organiziran život zajednice.

Ovaj razvoj ističe važnost drvene industrije za povijesni i gospodarski identitet Novoselca te prikazuje kako je industrijsko naselje integrirano u širi društveni i urbanistički okvir.

**Današnje stanje radničkog naselja
traži ozbiljniju evaluaciju i pokretanje
postupka zaštite industrijske baštine.**

Industrijska baština Novoselec

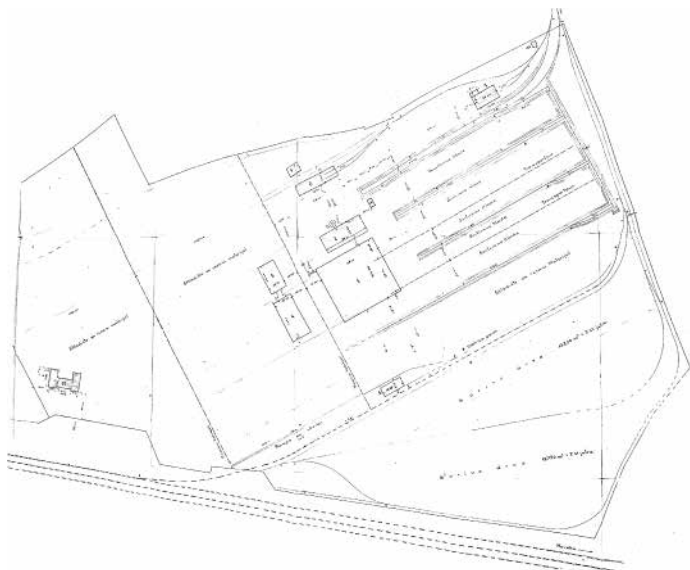
Industrijska arhitektura
TVORNICA

Današnja **Drvena industrija Novoselec d.o.o. (DIN)**, izraslo je iz pilane pokrenute 1929. godine, kraj željezničke postaje Križ-Novoselec, na mjestu današnjega pogona.

Pilanu je 1928. godine počelo graditi poduzeće **Našička tvornica tanina i paropila d. d.** (Našička d.d.; DIK Đurđenovac), te je bila jedna od najmodernijih u Hrvatskoj. Sredinom 1930-ih u poduzeću je radilo više od 400 radnika. Tijekom 1946. godine poduzeće je nacionalizirano te je promijenilo ime u Drvno industrijsko poduzeće (DIP) Novoselec.

Pilanu je 1928. godine počelo graditi poduzeće **Našička tvornica tanina i paropila d. d.**

Industrijska baština Novoselec

Industrijska arhitektura
TVORNICA

Godine 1955. s radom je započela tvornica namještaja koja je proizvodila polumasivni i furnirani namještaj. Prvi program Moslavina sastojao se od vitrina, stolova te sjedećih garnitura. Zahvaljujući suradnji s domaćim dizajnerima i zagrebačkim Eksportdrvom, te serijama montažnoga (komponibilnog) namještaja, ubrzo su se razvili čvrsti poslovni odnosi s velikim inozemnim kupcima.

Proizvodnja parketa započela je 1959. godine s jednom linijom za masivni parket i dvije linije za lamel-parket. Godine 1962. poduzeće je imalo gotovo 1.000 zaposlenih. Od 1968. godine pogoni su se stalno modernizirali, nabavljeni su novi strojevi za pilanu, povećani su kapaciteti sušionica, uvedene su nove linije za proizvodnju parketa, nova lakirnica te novi strojevi za tvornicu namještaja.

Polunaslonjač ZV-62

Dizajnerski odjel tvrtke DIP Novoselec
1957.

Ormarić OM1

Dizajn: Mario Antonini
1957. - 1961.

Industrijska baština Novoselec

Industrijska arhitektura
**RESTORAN
DRUŠTVENE
PREHRANE**

Restoran društvene prehrane površine 730 četvornih metara integriran je u tvornički kompleks, gdje su se svakodnevno pripremali obroci za radnike.

Osim velike blagovaonice koja može istovremeno primiti do 300 radnika, prostor je obuhvaćao i zasebne prostorije za sastanke i prijeme, kao i terasu namijenjenu odmoru radnika. Kuhinja je bila opremljena suvremenom i funkcionalnom opremom, prilagođenom potrebama masovne pripreme obroka.

Restoran društvene prehrane
izgrađen 1975. godine

Industrijska baština Novoselec

Industrijska arhitektura IZLOŽBENI PAVILJON

Kako bi se na najbolji način predstavili proizvodi, proizvodni program i postignuća, izgrađen je Izložbeni paviljon.

U Izložbenom paviljonu predstavljeni su proizvodni programi, održavani su sastanci te su organizirana razna poslovna i društvena događanja.

Izložbeni paviljon
izgrađen 1980. godine

Industrijska baština Novoselec

Šumska uskotračna željeznica

Šumska uskotračna industrijska željeznica Novoselec – Garjevica – Samarica bila je značajan dio mreže uskotračnih pruga u Hrvatskoj, posebno izgrađenih za potrebe šumarske i industrijske eksploatacije. Ove pruge omogućavale su učinkovit transport drvne građe iz teško pristupačnih šumskih područja do obradnih centara.

Parna lokomotiva (Gara) koristila se za prijevoz drva iz šume Garjevica prema Novoselcu, gdje se drvo dalje obrađivalo. Osim industrijske namjene, željeznica je služila i lokalnom stanovništvu obližnjih naselja kao sredstvo prijevoza do udaljenijih, nepristupačnih područja.

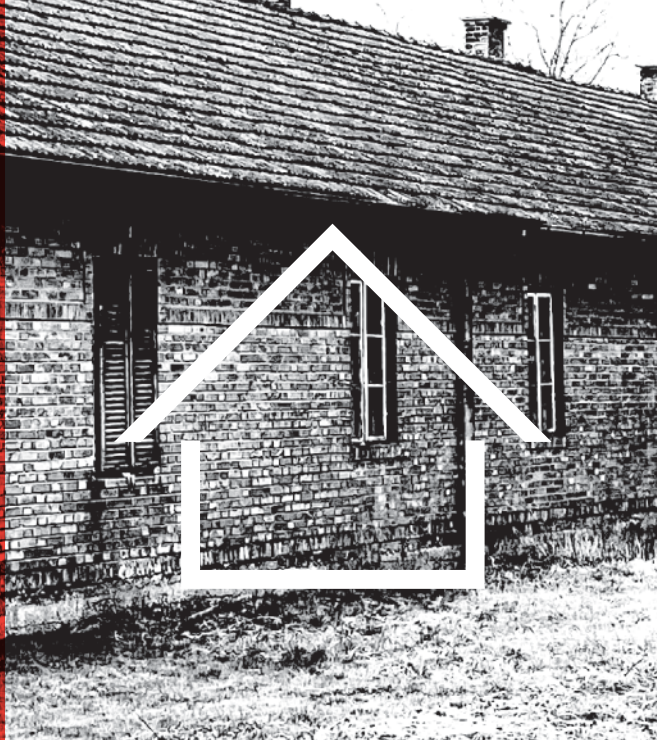
Šumska pruga
NOVOSELEC - SAMARICA
dužina u km

GLAVNA	ODVOJCI	STANICE	UKUPNO
30	31	10,2	71,2

Industrijska baština Novoselec

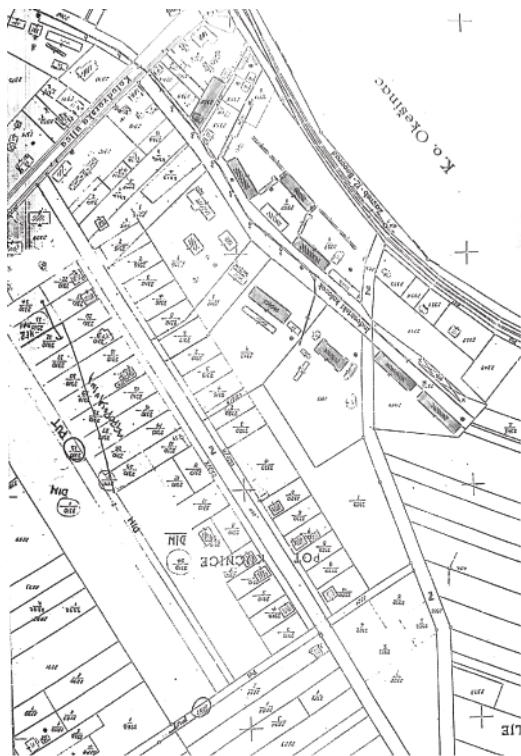
Stambena arhitektura
NASELJE

Uprava "Našičke" d.d. je paralelno s izgradnjom pilane 1927. godine započela i izgradnju stanova. Do 1929. godine izgrađene su tri kolonije za radništvo, dvije kolonije za službenike i jedna takozvana baraka za teške radnike kladare. Pored stanova izgrađeno je prvo javno radničko kupatilo s četiri tuša i dvije kade. Prvi stanari uselili su u stanove 1929./30. godine.

Planski pristup ulaganju u profitabilne djelatnosti predstavlja ključnu odliku izgradnje Novoselca, koji će se iz radničke kolonije razviti u administrativno središte svoje neposredne okolice te će kontinuirano rasti i demografski i industrijski. Od prvobitnih radničkih nastambi stvara se urbana cjelina s minimalnim udjelom poljoprivrede.

U Novoselcu prevladava stanovništvo zaposleno u industriji. Naselje uživa sve prednosti urbane sredine - od dostupnosti električne energije do ogrjeva koji se do stanova doprema željezničkim kolosijekom. Između tvornice i željezničke pruge nalazi se park, omeđen zgradama od javnog značaja: upravnom zgradom, ambulantom, domom kulture, izložbenim prostorom i samačkim hotelom.

Industrijska baština Novoselec

Stambena arhitektura
NASELJE

Osim pojedinačnih građevina industrijske arhitekture ambijentalnog značaja, nastalih uglavnom sredinom dvadesetog stoljeća, posebno se izdvaja dio naselja u Radničkoj ulici. Ova ambijentalna cjelina nastala je kao planirano naselje, a sastoji se od prizemnih, obostrano građenih stambenih kuća koje, u urbanoj matrici naselja, čine radničke kolone.

Tijekom planskog razvoja naselja Novoselec, jasno je vidljiva usklađenost svih javnih i stambenih građevina s tvorničkom arhitekturom – kako u arhitektonskom oblikovanju, tako i u funkcionalnoj namjeni. Primjena fasadne opeke u izgradnji radničkog naselja pridonijela je stvaranju skladne i prepoznatljive ambijentalne cjeline. Karakteristična crvena boja opeke postaje ključni identitetski element naselja, naglašavajući njegovu industrijsku tradiciju i povijesni kontekst.

Industrijska baština Novoselec

Stambena arhitektura
NASELJE

Radničke stambene zgrade u Novoselcu u početku nisu imale pristup vodi ni kanalizaciji, zbog čega su važnu ulogu imali bunari i javne vodovodne pumpe smještene uz cestu. Kako stanovi nisu bili opremljeni vodovodnim instalacijama, u naselju je bila izgrađena javna kupaonica – tzv. kupka – u kojoj su se stanari mogli besplatno okupati.

Stanarima su bili osigurani besplatan smještaj, električna energija, ogrjevno drvo, odvoz otpada te korištenje javnog kupatila, što je značajno doprinosilo standardu života u radničkom naselju.

Industrijska baština Novoselec

Stambena arhitektura
NASELJE

U Radničkom naselju, nakon izgradnje radničkih kolona, za potrebe smještaja radnika počele su se graditi višestambene zgrade, a njihova se gradnja nastavila u Kolodvorskoj ulici.

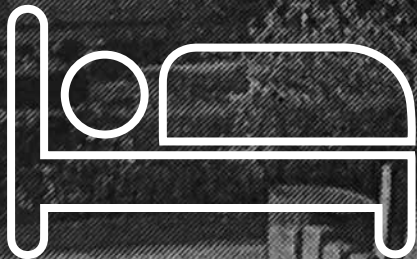
U paralelnoj ulici s Radničkim naseljem podizane su obiteljske kuće, čiju su izgradnju radnici mogli financirati putem povoljnih kredita s dugoročnim otplatnim rokovima.

U Moslavačkoj ulici izgrađen je čitav niz obiteljskih kuća, čime je dodatno proširen stambeni fond naselja.

Industrijska baština Novoselec

Arhitektura javne
namjene
SAMAČKI HOTEL

Samački hotel izgrađen je 1950. godine.

U 22 samačka stana bili su smješteni radnici koji su doseljavali u Novoselec. Svaki stan sastojao se od sobe i sanitarnog čvora, dok su obroci za stanare bili osigurani u Restoranu društvene prehrane.

S vremenom su stanovi adaptirani kako bi mogli pružiti smještaj i za obitelji.

Industrijska baština Novoselec

Arhitektura javne
namjene

**KINO, PARK,
SPORTSKI TERENI**

29.03.1935. godine otvorena je Radnička čitaonica, koja je služila kao prostor za čitanje Radničkih novina te posudbu knjiga iz knjižnog ormarića. Ovaj prostor bio je važan segment radničke sredine, koja je imala dugu tradiciju kulturnih i obrazovnih aktivnosti, te je predstavljala središte društvenog i kulturnog života lokalne zajednice.

U području sporta, od 1929. godine djelovao je Kriško-našički športski klub, koji je 1932. godine preimenovan u Radničko sportski klub Sloga. U okviru klupskih aktivnosti izgrađeno je tenisko igralište namijenjeno službenicima Pilane. Ženske i muške sportske ekipe redovno su sudjelovale na Radničkim sportskim igrama, ostvarujući značajne sportske rezultate i doprinoseći razvoju lokalnog sportskog amaterizma.

Nogometno igralište "Sloga"
1955. godina

IMPRESSUM

Organizator Izložbe

Udruga Prijatelji baštine

Autori izložbe i brošure:

Vlatka Berlan Vlahek

Željko Vlahek

Računalna obrada i prijelom:

Insula Bit, Ivanić - Grad

Fotografije:

Obitelj Đurić

Obitelj Mucha

Obitelj Delić

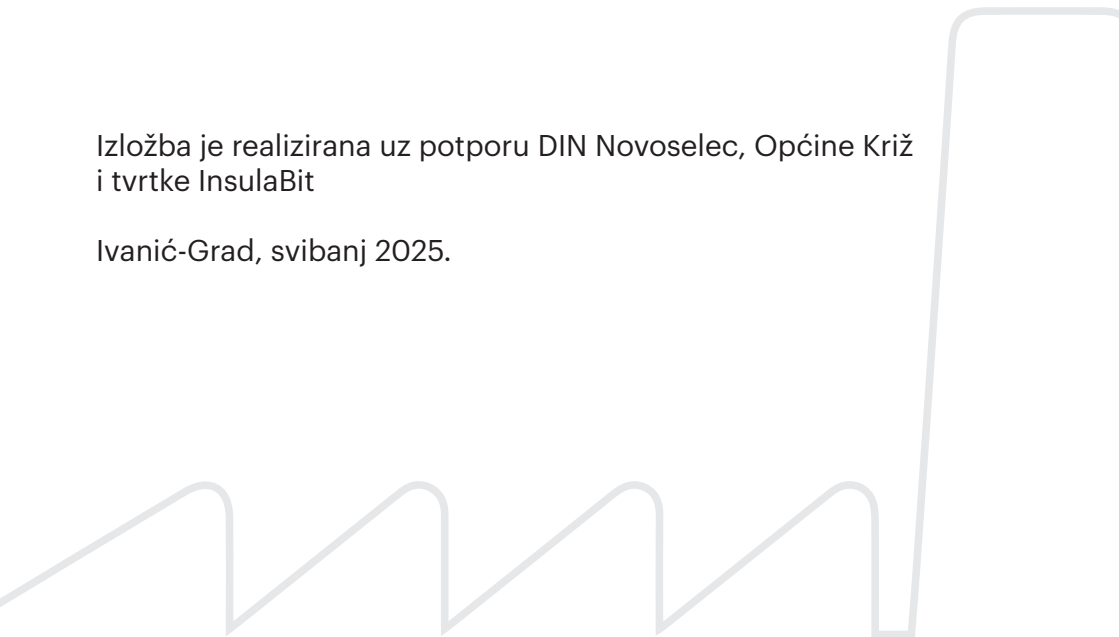
Obitelj Berlan

Tisak:

Bigraf, Ivanić - Grad

Izložba je realizirana uz potporu DIN Novoselec, Općine Križ
i tvrtke InsulaBit

Ivanić-Grad, svibanj 2025.

IZVORI

Literatura

Gajski, Vladimir, 2002., Novoselec u riječi i slici, Agapa d.o.o., Kloštar Ivanić

Furjan, Anđela, 1984., DIP Novoselec, Kaj časopis za kulturu i prosvjetu, Zagreb, Broj IV - V/84 (str. 191 - 196)

Prihystal, Z., 1982., Moslavina, Ivanić - Grad

Rubetić, K., 1970., Osnova Zagreb

Web izvori

DIN Novoselec

Gradska knjižnica Ivanić-Grad, Digitalna knjižnica 6. svibanj

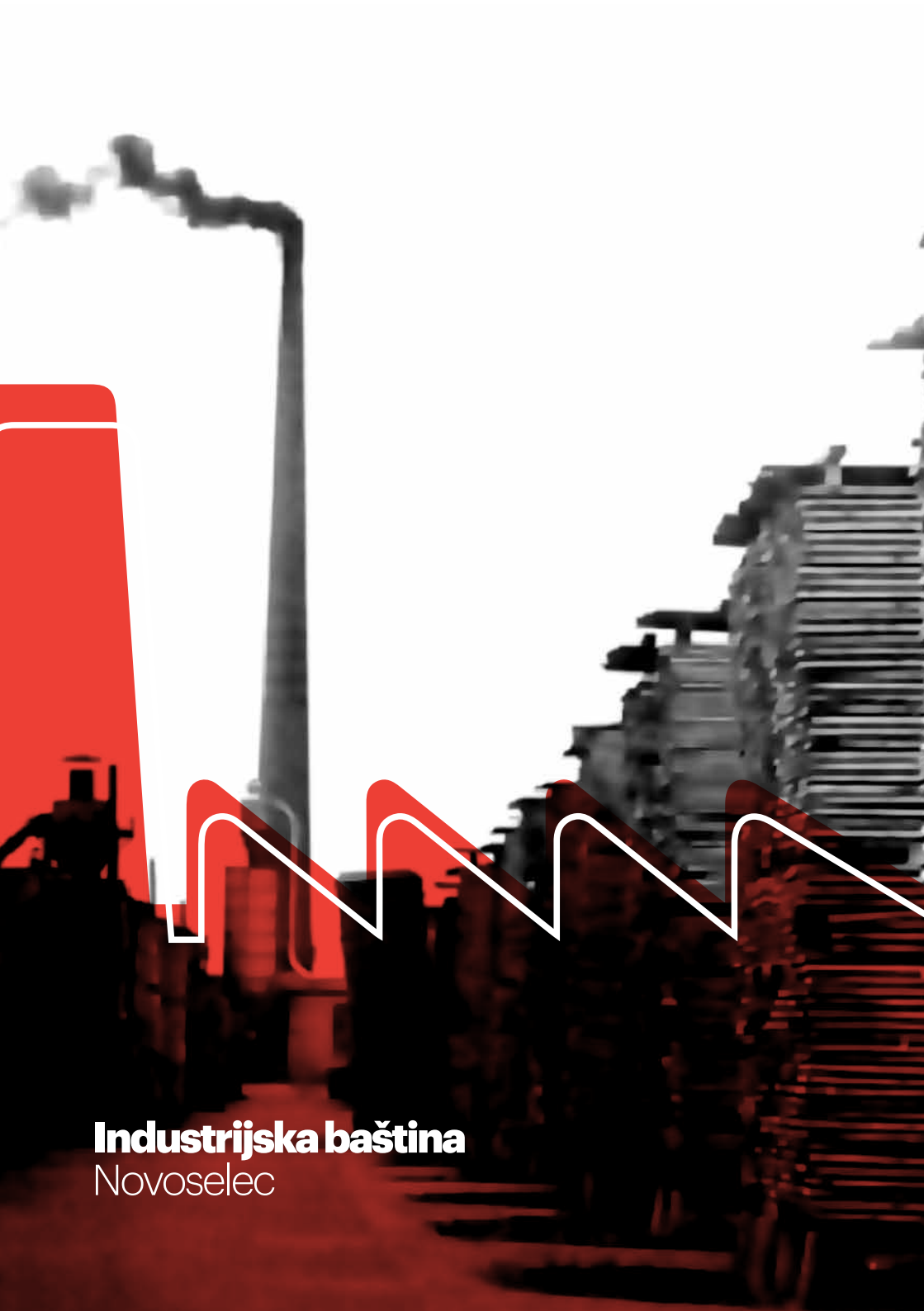
Leksikografski zavod Miroslav Krleža

Mraža dizajnerskog sjećanja

Općina Križ, službene web stranice, Strategija Općine Križ

Industrijska baština Novoselec

Industrijska baština
Novoselec